

Yüksek Lisans veya Doktora tezi yazacak değerli öğrencilere 23 mini tavsiye

Seçkin Barış Gülmez

1- Cümleleriniz 2-3 satırı geçmesin

-Cümleleriniz 3 satırdan uzun olduysa cümleyi ikiye bölmekten çekinmeyin

-Her sayfada en az 3 paragraf olsun

-Basit bir dil kullanın ki anlaması kolay olsun (Teziniz edebi bir eser değil. Ağdalı dil sıkıntı yaratır)

-Gazetecilerin attığı tarz vurucu başlıklar bize gelmiyor. Sadece ve et başlıklar iyidir.

Daha sonra da belirteceğim üzere, yazım sorunları tez jürisinin çok üzerinde durduğu bir konudur. Ne kadar çok yazım hatası ve anlatım bozukluğu görürse teze yönelik yaklaşımı o derece olumsuz bir hal alır. Jüriye böyle bir koz vermeyin derim. Dolayısıyla tezin basit ve kolay okunan bir dille yazıldığına ve yazım hatalarının da minimum olduğuna emin olun.

Not: “Uzun cümleleri okuyamayacak jüri de bir zahmet jüriyetlik yapmasın” diye yorum yazan sevgili twitörlörlere yanıtım: Yok öyle bir dünya.

2- Tezinizdeki literatür incelemesi bölümünün net amaçları olmalı:

1-Araştırma sorunuza yönelik literatürdeki yanıtları göstermek

2-Sizin çalışmanıza benzer eserleri tartışmak

Bu sayede literatür neye odaklanmış, neyi göz ardı etmiş net gösterebilirsiniz.

3- Sonuç bölümünde şu ikisi de olsun bence:

-Tezin sınırlılıkları. Hangi imkanlar el vermedi de daha kapsamlı bir tez çıkmadı.

-Jüride gelebilecek olası sorulara yanıtlar. Örneğin, Neden şu literatürü tartışmadım.

4- Tez konunuzu belirlerken referans noktanız ilginizi çeken konular hakkındaki literatür olsun. Literatürde o konuya dair hangi araştırma soruları tartışılmış, hangi vakalara, aktörlere, döneme odaklanılmış, hangi yöntem ve teoriler kullanılmış. Bunları belirleyip, siz o konuda daha farklı ne çalışabilirsiniz bunu düşünün.

Literatürde sorulmuş bir soruya farklı vaka, aktör vs üzerinden farklı bir yanıt arayabilirsiniz tezinizde. Her şeyin başı literatürü öğrenmek.

5- Tez konunuzu seçmeden yöntem veya teorinizi seçmeyin. Teoriye/yönteme göre konu seçmek kısıtlayıcı olur.

Önce konuyu seçin. Zaten konuyla ilgili literatür sizi yöntem veya teori hakkında yönlendirecektir.

6- Araştırma sorunuzu, kullanacağınız teori üzerinden oluşturmayın. Kötü örnek: "Türkiye'nin Suriye'ye yönelik değişen siyaseti NeoKlasik Realizm ile nasıl açıklanır?" Teoriniz sorunuzda değil, yanıtınızda olmalı.

İyi soru örneği: "Türkiye'nin Suriye siyaseti son on yılda neden değişim göstermiştir?" Literatürdeki yanıtların göz ardı ettiği unsurları Neoklasik Realizm teorisi kullanarak alternatif bir yanıt olarak tartışabilirsiniz. Hem orijinal yanıt bulur hem de teoriyi test edersiniz.

7- Giriş, tezinizde hangi kararı neden verdiğinizi açıkladığınız bölümdür. Neden bu konu, soru, vakalar, teori, yöntem gibi. Yaptım ama sor bir neden. O yüzden girişi tez bittikten sonra yazmanızı tavsiye ederim.

8- Sonuç bölümünde neyi önermem: Tezinizin literatür ve ampirik bölümlerini çok uzun bir şekilde anlatmanızı. Sonucun amacı her şeyi baştan tekrar etmek değil, sonuca ulaşmak, orijinal argümanınızı vurgulamaktır.

9- Tezin akademik katkısı ne değildir?

-Literatürü yeniden tasniflemek

-Literatürün açığını bulmak

-Ampirik bölümleri tartışmak

Tasniflemek tezin doğrudan katkısı değildir. Bu tasniflemeyi kavramsal çerçeveye çevirip ana argümanınızı açıklayabilerseniz o zaman katkı olur. Literatürün açığını bulmak yetmez. Açığı kapatırsanız katkınız olur. Ampirik bölüm yazmak tek başına katkı değildir. O bölümün ulaştığı sonuç ve kattığı perspektif, literatüre yenilik getiriyorsa katkıdır.

10- Tezin uzun ya da kısa olması bence çok önemli değil. Okulunuzun sayfa sınırlaması yoksa, teziniz 70 sayfa da olur, 300 sayfa da. Yeter ki argümanınız sağlam, katkınız net olsun. Yalnız geçende 36 sayfalık Yüksek Lisans tezi gördüm ve çok şaşırdım. Sadece yöntem bölümü ve sayısal veri analiziyle tezi bitirmişler. 4-5 sayfalık literatür taraması kullanmışlar ve tez geçmiş. Hem de tanınan bir okulda. Ne diyeyim, tebrikler.

11- Yöntem bölümü olmadan Yüksek Lisans tezi yazılır mı? Evet. Doktora? Hayır. Yüksek Lisans tezinde de en azından bir veri toplama yönteminiz olmalı, basın taraması gibi. Tezin Giriş bölümünde bunu birkaç paragrafta tartışın derim. Nasıl veri topladınız, hangi verilere hangi kaynaklardan ulaştınız detaylı olarak belirtmenizde fayda var.

12- GİRİŞ bölümünde olmazsa olmazlar:

-Amaç: Araştırma sorunuz ve önemi

-Neden seçtim: Konu, Vakalar, zaman aralığı, teori/yöntem

-Ne yapacağım: Literatür bölümü, ampirik bölümler ve analize dair kısa bilgi.

Olmasa olmaz değil ama tavsiyem, tezinizin araştırma sorusuna yanıtını da kısaca giriş bölümünün sonunda verebilirsiniz. Dolayısıyla Giriş bölümünü tez bittikten sonra yazmanız yerinde olacaktır.

13- SONUÇ bölümünde olmazsa olmazlar:

-Araştırma sorunuza yanıtınız

-Tez bulgularının analizi (tartışma bölümü yoksa)

-**Akademik literatüre katkınız** (Senin katkından ne olacak ki, bunu yazmak ukalalıktır vs diyen kişilerden koşarak uzaklaşmanızı tavsiye ederim)

-Çalışmanın sınırlılıkları

Bonus: Olası jüri sorularına yanıtlar. Buna Twitterda çok eleştiri geldi. Jürinin soracağı soruları sormasını sağlamak için bu bilgileri teze yazmayın diyen var. Aklınıza gelen soruların yanıtını teze eklerseniz jüri aklınıza gelmeyecek sorular sorar diyen de var. Olabilir ama böyle bir alt bölüm eklemeniz, tez savunmasına dair ekstra çalışma ve hazırlık yaptığınızı jüriye gösterecektir. Büyük ihtimalle olumlu etki yaratacaktır. Bir de illaki jüri aklınıza gelmeyecek soruları sorar zaten, ondan kaçış yok. Akıl akıldan üstündür. Bir öğrencimde bu uygulamayı

denemiştik ve çok işe yaramıştı. Bir jüri, “sormayı düşündüğüm birçok soruyu zaten yanıtlamışsın” demişti adaya. Yine de siz bilirsiniz.

14- Ders aşamasındayken tez konunuzu belirlemeye çalışın derim. Hatta ders ve ödev seçimi ona göre yapılabilir. Ödevlerinizde yapacağınız kapsamlı literatür taraması, sonradan tez yazım sürecinde çok işinize yarayacaktır. Tez aşamasında atölye/konferanslara katılıp çalışmanızı sunun derim. Hatta mümkünse biten tez bölümlerinizi bir akademik dergiye gönderebilirsiniz. Yayınlanmasa bile hakemlerden feedback almak tezinizi geliştirir.

15- Tez yazımı yalnız bir süreçtir. Yine de hocalarınız tez yazma atölyesi yaptığında katılmanızı öneririm. (Sitem içerir) Okulunuzda böyle atölyeler olmasa bile ülke çapında ya da uluslararası ortamda online ya da yüz yüze birçok atölye karşınıza çıkacaktır. Sadece tez yazımı değıl yöntem ve teori atölyeleri de işinize yarayabilir. Birkaçına mutlaka katılın derim.

16- Savunmadan önce jüri üyelerine tezinizin en son halini (enstitüye verdiğiniz, benzerlik raporu alınmış halini) gönderdiğinizde emin olun. Jüriden bir hafta kadar önce danışmanınızla ön bir toplantı yapmak güzel olurdu. Ben son dönemde savunma öncesi öğrencimle Zoom görüşmesi yapıyorum son bir değılendirme amaçlı. Danışmanınızdan böyle bir görüşme talep edin derim.

17- Literatür incelemesi bölümünün bir sayfa sınırlaması yok bildiğim kadarıyla. Genelde 50 sayfa civarı oluyor. 100 yapan da gördüm ama 5-10 sayfada literatür incelenir mi, jüri buna tamam der mi emin değılim.

18- Tez savunmasında sizden sunuş istenecek. Maksimum 15 dakikada bitirin bence. Uzunca jürinin dikkati ve sabrı azalıyor. Sunuşta powerpoint izlencesi kullanılmasını tavsiye ederim. Kısa cümlelerle nokta atışı açıklamalar yeterli olur.

19- Literatür taraması yaparken yazarak okuyun derim. Okurken sadece not almayın. Mümkünse iki üç paragrafta metnin argümanlarını, eleştirilerini, sınırlılıklarını özetleyin. Tez bölümünü yazarken çok faydası olacaktır.

20- Tez yazmaya resmen başladığınızda danışmanınızdan destek alarak belirlediğiniz tüm tez kısımlarını parçalara ayırıp her biri için kısa teslim tarihleri belirleyin. Hatta yıllık bir plan yapın derim.

Örneğin, Literatür incelemesi bölümünü dört alt başlığa ayırıp her birini birer ayda bitirmeyi ve danışmanınıza göndermeyi planlayabilirsiniz. Gerekirse süreyi uzatırsınız ama en azından bir planınız olur.

Doktora tezi için 6 ayda bir toplanan tez izleme komitesi tarihlerine göre planınızı ayarlayın. Tavsiyem, ilk ya da ikinci TİK'e literatür incelemesi kısmınız hazır olsun. Her TİK için en az bir tez bölümü bitse güzel olurdu. Bu sayede komiteden tezinize düzenli feedback alırdınız.

21- Tez savunmasında sizden beklenen 10-15 dakikalık sunum için maksimum 7-8 sayfa PowerPoint izlencesi hazırlamanızı tavsiye ederim. Araştırma sorunuzla başlayıp, Literatürdeki mevcut argümanlarla devam edebilirsiniz.

Literatürün açıklarını vurgulayıp, tezinizin bu boşluğu nasıl dolduracağını belirtmek iyi olur. Bu amaçla, hangi vakaları neden seçtiğinizi ve hangi veri toplama/analiz yönetimini kullandığınızı açıklayın. Her bir tez bölümünü uzunca anlatmayın. Jüri tezinizi okudu ve süre kısa.

Dolayısıyla sorunuza ampirik vakalar ile nasıl bir yanıt bulduğunuzu vurgulamanız yeterli olur. Tezinizin soruya yanıtı ve ana argümanlarını açıkladıktan sonra, tezin akademik literatüre katkılarını ve sınırlılıklarını belirterek sunumu bitirmenizi tavsiye ederim.

Tezin katkılarını tezde ve sunumda belirtmek ABD ve Britanya'da olmazsa olmazdır. Ülkemizde de son dönemde bu konuda hassasiyet artmıştır. Başka ülkelerdeki uygulamaları bilemem ama ülkemizde belirtmenizi tavsiye ederim yoksa zaten jüri soracaktır.

İzlenceleriniz yüklü olmasın, yani paragrafları kopyala yapıştır yapmayın. Kısa cümlelerle ifade etmeye özen gösterin. Sayfa zemini çok açık ya da koyu olmasın. Yazı rengi de açık renk olmasın. Özellikle disleksik kişiler için büyük sorun olur.

22- Tez savunmasında jüri üyeleri iyi polis kötü polis oynar mutlaka. Biri çok eleştirir, diğeri daha yapıcı olur. Moral bozmayın, eleştirileri kişisel algılamayın, saygıyla tüm eleştirileri dinleyip hepsine en son yanıt verin. Jüriyle karşılıklı diyaloga girmektense, jürinin tüm sözlerini bitirmesini bekleyip öyle yanıt vermenizi şiddetle tavsiye ederim. Yapıcı, nazik ama kararlı bir şekilde yanıtladığınızda jüriler bazı eleştirilerini geri çekebilir ve kimi düzeltme taleplerinden vaz geçebilir.

Jürilerin önem verdiği ve mutlaka eleştirdiği bir nokta, şekilsel sorunlar olarak karşımıza gelmektedir. Türkiye'de girdiğim her jüri istisnasız şekilsel düzeltme talep etti. Yazım yanlışları, ifade bozuklukları çok yaygın tezlerde. Mutlaka güvendiğiniz birilerine okutup kontrol ettirin derim. Es geçmeyin. Jüri tezde ne kadar çok yazım hatası ve anlatım bozukluğu görürse o derece tezi okuma motivasyonu düşmekte ve teze yönelik görüşü olumsuz doğru yönelmektedir.

23- Tezinizin neden önemli olduğunu özellikle giriş bölümünde vurgulamanız gerekir. Tezinize çok benzer bir çalışmanın olmadığını vurgulamak en çok kullanılan argümanlardan biridir.

Ancak, şöyle bir eğilim var: "Bu konuda Türkiye'de daha önce tez yazılmamış". Olabilir ama bu durum, tezinizi doğrudan gerekli kılmayabilir. Naçizane tavsiyem, tezinizin referans noktası diğer tezler değil, yayınlanmış eserler olsun. Dolayısıyla, tezimizin yazılma nedenini belirtmek

için “bu konuda hiç tez yok” argümanı yerine “ulusal ve uluslararası literatürde bu konudaki çalışmaların şu kısıtlılıkları dikkat çekmektedir” gibi bir argüman kullanmanın daha sağlıklı olduğunu düşünüyorum. Bu sayede tezinizi ilgili literatürde konumlandırmak kolaylaşacaktır.

Yüksek Lisans Tezime yönelik salvolarım

YÖK'ün tez merkezinde Yüksek Lisans ve Doktora tezlerimi buldum. İbreti alem için paylaşıyorum. Özellikle Yüksek Lisans tezimin ne kadar sıkıntılı olduğunu görebilirsiniz. Kirli amaşırlarım çıksın ortaya. Ben de öğrenciyken tez yazmayı bilmiyordum, yol gösteren yoktu ama o zaman çok güzel yazdığımı düşünüyordum. Özellikle birincil veri toplamam jürinin hoşuna gitmişti. Tezin argümanlarını oturtmamda danışman hocam çok destek olmuştu ama tez yazımı düşturuna dair okul düzgün bir eğitim vermiyordu. Peki şu an baktığımda Yüksek Lisans tezimde neler eksikti?

Öncelikle tezin bir araştırma sorusu yoktu. Tezi analitik yapan en önemli unsur. Dakika bir gol bir. Tesellim ise hipotezim vardı, onu test ediyordum kendimce. Onun dışında literatür incelemesi bölümü yoktu. Tez direkt ampirik bölümlerle başlıyordu. Literatür bu bölümlere dağınıka serpiştirilmişti. Ama bu yetmez, çünkü literatürde benim yapmaya çalıştığımı ya da benzerini yapan hangi çalışmalar olduğuna dair bir bilgi vermiyordu. Dolayısıyla literatürün açığı hakkında pek bir şey yoktu. Ampirik bölümler daha çok hikâye anlatıyordu. Soru ve literatür olmayınca ampirik tartışmalar da amaçsız ve sığ kalıyordu. Tezin İngilizcesine hiç girmeyeyim hala utanırım metne bakınca.

Başka bir eksik, yöntem bölümüydü. Hele ki anket yapmışsın Barış, neyi nasıl neden yaptığını yazman lazım, yok. Anket sorularını kodlamak yok, kafama göre bir dolu soru hazırlayıp yaptım anketi. Sonra da birçok veriyi kullanamadım analizimde. Son olarak, tezin akademik katkıları ve sınırlılıkları yok. Hep burada vurguladığım olmazsa olmaz birçok şey Yüksek Lisans tezimde yok.

Demem o ki, kimse tez yazmayı doğuştan bilmiyor. Bunun kurum bazında ciddiyle öğretilmesi ve danışmanca da denetlenmesi gerekiyor. Daha gidecek çok yolumuz var ama paylaşımlarım azıcık da olsa katkı veriyorsa ne mutlu bana. Ben yaptım siz yapmayın. Tezcilere başarılar dilerim

Son olarak: Doktora tezime lafım yok. Dingilterede gerçekten öğretiyorlar tez yazımını. Hatta ders verme eğitimi bile aldım tam bir yıl. Orada aldığım eğitim çok işime yaradı, bunu itiraf edeyim. Ülkemizde de tez yazımı eğitiminin geliştirilmesini yürekten diliyorum. Fin